

Vlaamse Juristenvereniging

Deze bijdrage werd door de Vlaamse Juristenvereniging geselecteerd en valt buiten de redactionele verantwoordelijkheid van het Rechtskundig Weekblad

Het algemeen belang procesmatig en van onderuit construeren

Het «algemeen belang» is een centrale notie in ons publiekrecht, het vormt de grondslag en de finaliteit van het overheidsoptreden. Dit algemeen belang wordt vaak *tegenover* particuliere belangen geplaatst en het moet erop primeren. De discussie over de tegenstelling tussen het algemeen en het particulier belang treedt de laatste jaren in alle scherpte op de voorgrond als het gaat over de realisatie van grote infrastructuurprojecten. Volgens sommigen is het niet langer te verantwoorden dat burgers en actiegroepen omwille van particuliere belangen grote infrastructuurprojecten blokkeren en aldus een hypotheek leggen op het algemeen belang. Meer en meer maatschappelijke spelers zijn daarentegen van oordeel dat we stilaan komaf mogen beginnen maken met een opvatting die gedurende vele decennia overheerste, namelijk dat de overheid het algemeen belang eenzijdig en van bovenaf kan invullen. In elk geval, de positie en de rol van de overheid zijn niet meer wat zij enkele decennia geleden waren. Welke weerslag kan of moet dit hebben op de wijze waarop het begrip «algemeen belang» wordt ingevuld? Is het voor overheden een optie om, wanneer zij beleid maken of beslissingen nemen, bij de invulling van het algemeen belang zoveel als mogelijk te vertrekken van wat burgers en andere maatschappelijke spelers (zoals organisaties en verenigingen) aanbrengen? Is het haalbaar en wenselijk het algemeen belang *bottom-up* te construeren?

Naar aanleiding van allerlei concrete projecten, plannen en te nemen beslissingen kan door overheden misschien een *zoektocht* worden ingezet naar een *overkoepelend belang* waarin zoveel mogelijk mensen en instanties zich kunnen terugvinden. In die optiek is het onhoudbaar het algemeen belang als *tegengesteld* aan particuliere belangen te beschouwen. Het algemeen belang krijgt dan een *wederkerig* aspect: maatschappelijke actoren houden rekening met elkaars belangen én met het algemeen belang. Ten slotte krijgt het algemeen belang een *procesmatig* aspect: niet een eenzijdige wilswaard van de soeverein handelende overheid, maar vooral het resultaat van een *interactieproces* kan de inhoud van het algemeen belang mee kleur geven. Het opzetten van zulke interactieprocessen vraagt van overheden een nieuwe visie op politiek leiderschap. Burgers en belangengroepen die aan zulke processen deelnemen zullen van hun kant blijf moeten geven van verantwoordelijkheidsgevoel en burgerzin. Om zulke veeleisende processen voor het construeren van het algemeen belang goed te laten verlopen, is een deugdelijke *procesbegeleiding* onontbeerlijk. Bij dergelijke processen staan dialoog, bewustwording en empowerment van de betrokkenen centraal.

Een meer procesmatige constructie van het algemeen belang die van onderuit start, roept juridisch nogal wat vragen op. Is een dergelijke aanpak te verenigen met het specialiteitsbeginsel dat inhoudt dat overheden bij de toepassing van een bepaalde wetgeving niet zomaar elk belang dat maatschappelijke spelers aanbrengen mee kunnen nemen? Hoe dient procesmatig

werken zich te verhouden tot allerlei bestuurlijke procedures die in de wetgeving zijn vastgelegd? Vereist die benadering niet dat overheden meer projectmatig gaan werken? En ten slotte, maar niet het minst, als men maatschappelijke spelers een grotere rol laat spelen bij de invulling van het algemeen belang, moet er dan ook niet worden voorzien in mogelijkheden om hen ter verantwoording te roepen?

Een van de grote uitdagingen van de (bestuurs)juristen van de eenentwintigste eeuw ligt er misschien in dat zij zullen moeten meedenken over de vraag hoe verticale verhoudingen – waar ons bestuursrecht nog steeds van doordrongen is – kunnen worden aangevuld met horizontale verhoudingen, en hoe die verhoudingen op elkaar kunnen worden afgestemd. Het loont de moeite zich daarin te verdiepen, want een andere constructie van het algemeen belang kan leiden tot meer maatschappelijke verbondenheid, zingeving, diepgang en creativiteit.

Op donderdagnamiddag 1 december 2011 (14u - 17u) organiseert de Vlaamse Juristenvereniging een colloquium over de delicate verhouding tussen algemeen belang, collectief belang en individueel belang in de bestuursrechtelijke praktijk. Ondergetekende houdt het inleidende referaat, waarna een panelgesprek volgt met een vijftal ervaringsdeskundigen. Plaats van afspraak is het auditorium van de Provincie Oost-Vlaanderen aan de Gouvernementsstraat 22 te 9000 Gent. Meer informatie via www.vjv.be.

Eric Lanckswert